

Kraków 30 marca 2025

dr hab. Irena Czubek-Davidson
Akademia Muzyczna im. Krzysztofa Pendereckiego
w Krakowie

Recenzja pracy doktorskiej mgr Aleksandry Marii Meisner

Zlecniodawca recenzji

Rada Dyscypliny Artystycznej Uniwersytetu Muzycznego Fryderyka Chopina w Warszawie, pismo z dnia 14 października 2024 sygnowane przez prof. dr hab. Roberta Cieślę.

Dotyczy

postępowania w sprawie nadania stopnia doktora mgr Aleksandrze Marii Meisner w dziedzinie sztuki, dyscyplinie artystycznej sztuki muzyczne.

Podstawa prawna: ustawa z dnia 20 lipca 2018r. Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce.

Ocena pracy doktorskiej

Praca doktorska mgr Aleksandry Meisner pt.: „Zjawisko performatywności jako nowatorski aspekt wykonawczy w literaturze harfowej przełomu XX i XXI wieku – na przykładzie wybranych kompozycji” składa się z dzieła artystycznego zarejestrowanego na nośniku elektronicznym i opisu dzieła w postaci rozprawy doktorskiej pod wspomnianym tytułem.

Pani Meisner słusznie wyszła z założenia, iż należy przedstawić „stan ewolucji” w jakim znajduje się obecnie literatura harfowa, gdyż formy kompozycji performatywnych wykorzystujących harfę są wciąż mało znane, a wykonawstwo ich popularne jest jedynie wśród wąskiego grona muzyków zajmujących się muzyką *stricte* współczesną.

Dzieło artystyczne jest nagraniem audiowizualnym zrealizowanym wspólnie z mgr Mateuszem Meisnerem – realizatorem warstwy audio i dr Jarosławem Meisnerem odpowiedzialnym za realizację video. Efekt końcowy pracy tego „tria” jest nader satysfakcjonujący. Oto otrzymujemy pięć wspaniałych nagrań utworów z harfistką (choć nie necessarily z muzyką harfową) w roli głównej. Wybrane do nagrania utwory stanowią ciekawy kalejdoskop możliwości jakie wniosła performatywność do muzyki a każdy z nich uwypukla inny aspekt tego zjawiska.

Przedstawione utwory to:

Raymond Murray Schafer - *The Crown of Ariadne* (1979) na harfę, instrumenty perkusyjne i playback części 2. *Ariadne's Dance* i 6. *Labirinth Dance*

Mieko Shiomi – *Wind Music for Harp* (2006)

Thomas Myrtel – *Wings Imparted* (2013) na 2 harfy i jednego instrumentalistę

Simon Steen-Andersen – *History of My Instrument* (2011) na harfę solo z videoplaybackiem

Aleksandra Kaca – *seems* (2023) na harfę, ruch i elektronikę.

Ostatni utwór jest prawykonaniem.

Nagranie zachwyca od pierwszych kadrów. Zwraca uwagę olbrzymi nakład wielomiesięcznej pracy zespołu. Dbłość o szczegóły takie jak rekwizyty, strój harfistki, ustawienie instrumentarium, tło czy oświetlenie dowodzi dogłębnego zrozumienia idei kompozytorów i wielkiej wyobraźni twórczej. Harfistka – lub raczej może powinnam określić Doktorantę – performerka porusza się wśród rozlicznych zadań stawianych wykonawcy przez kompozytorów ze swobodą, pozornie nie zwracając uwagi na słuchacza-widza. Jednak w rzeczywistości każdy ruch jest przemyślany o czym możemy przeczytać w opisie dzieła artystycznego, który jest doskonałą pomocą w zrozumieniu przekazu docierającego z ekranu. Dysertacja składa się ze wstępu, sześciu głównych rozdziałów o bardzo czytelnej strukturze oraz zakończenia. Do całości dołączone są bibliografia, spis ilustracji i spis przykładów nutowych.

Pierwszy z sześciu rozdziałów „Zwrot performatywny jako kontekst rozważań” omawia zmiany w sztuce dokonujące się od drugiej połowy XX wieku, terminy związane z performatywnością i performansem artystycznym. Doktorantka przedstawia historię zwrotu performatywnego na gruncie sztuki, w dyscyplinie muzyki aż po kategorię literatury harfowej. Część ta wnosi obszerną i uporządkowaną wiedzę na temat sztuk performatywnych i ich form. Autorka zadbała o właściwą chronologię i obfite materiały źródłowe. Cechy stanowiące o zaistnieniu *performance artu* zostały przedstawione czytelnie i jasno. Kolejne fragmenty opisu, odnosząc się bezpośrednio do treści opracowanych w pierwszym rozdziale, mają uporządkowaną strukturę rozdziałów wg kolejności nagranych utworów. Podrozdziały przedstawiają krótko historię powstania dzieł, dostępne interpretacje, badają je w kontekście analizy komponentów performatywnych i przedstawiają problematykę wykonawczą.

Raymond Murray Schafer - *The Crown of Ariadne* (1979) na harfę, instrumenty perkusyjne i playback. Autorka wybrała do nagrania części 2. *Ariadne's Dance* i 6. *Labirinth Dance*, jako najbardziej odpowiadające przedmiotowi badań.

Partia harfy została nagrana mistrzowsko z wielką dbałością o wszystkie elementy. Nagranie uwodzi swobodą gestykulacji i choreografii poruszania się pomiędzy rekwizytami (czyli instrumentami perkusyjnymi), połączeniem wykonania *live* z materiałem nagrany na taśmę czy świetną realizację skomplikowanego materiału rytmicznego w połączeniu z partią dzwoneczków zawieszonych na kostkach stóp. Opis dzieła zawiera wiele interesujących odniesień do kultury i mitologii antycznej, do teatru greckiego i roli tańca w kulturze. W moim odczuciu dość groteskowo na tle naukowego podejścia do całości tematu wypada opis „fascynatora” w postaci opaski z gwiazdkami na głowie wykonawczyń.

Mieko Shiomi – *Wind Music for Harp* (2006) czyli fluxus event scores na harfę.

Duża wyobraźnia muzyczna Doktorantki pomogła rozbudować krótką notatkę zastępującą partyturę i będącą jedynie ogólnym opisem działań harfistki do pięciu kilkuminutowych części przedstawiających integralny świat dźwiękowy. Części te są w dużej mierze oparte na swobodnej harfowej improwizacji. Wykonawczynie stworzyła to dzieło na równi z Shiomi, wprowadziła wiele własnych pomysłów dotyczących artykulacji, instrumentacji i akcesoriów używanych podczas wykonywania tych uroczych miniatur. Zwraca uwagę dbałość o detale takie jak ubiór dostosowany do sytuacji pogodowej czy zróżnicowana kolorystyka nagranych obrazów. W całości utworu dominuje klimat baśniowości i romantyzmu wynikający z pogody, widoków czy odgłosów dzwonów bijących w sąsiadującym kościele. Ciekawe jak wyglądałby performans fluxusowy wg „partytury” Shiomi gdyby Doktorantka zdecydowała się postawić swą harfę np. nad Morskim Okiem.

Thomas Myrtel – *Wings Imparted* (2013) na 2 harfy i jednego instrumentalistę.

Utwór bardzo efektowny wizualnie, stawiający harfistkę w centrum uwagi. Jest to przykład teatru instrumentalnego. Musi być jednak spełniony warunek, że jedyny występujący aktor/performer jest równocześnie doskonałym harfistą. W przeciwnym wypadku nie podołałby trudnościom utworu. Warto zauważyć niezwykle zmysł orientacyjny w poruszaniu się Pani Meisner między dwoma harfami. Ten element Autorka określiła jako jedną z największych trudności wykonawczych utworu. Pomimo tego możemy obserwować naturalną płynność ruchów harfistki przywodząca na myśl balet. Ustawienie instrumentów tak aby było to atrakcyjne dla słuchacza jak i możliwie wygodne dla wykonawcy skutkuje niezwykle teatralnym efektem. Czarne tło i zlewający się z nim ubiór harfistki pozwalają nam obserwować niejako fruujące skrzydła rąk i emocje twarzy wykonawczyń.

Simon Steen-Andersen – *History of My Instrument* (2011) na harfę solo z videoplaybackiem.

Niezwykła kompozycja łącząca w sobie muzykę, teatr, film. Harfistka występuje tu jako muzyk, aktor a nawet jako... ekran kinowy. Utwór bardzo złożony w warstwie przygotowania, skomplikowany w kwestii połączenia wszystkich zastosowanych środków technicznych, didaskaliów i preparacji instrumentu. Doktorantka świetnie wywiązuje się tu ze swej wielozadaniowości, jednak oczywistym jest, że w zaprezentowaniu tej kompozycji niezbędna jest praca całego zespołu. Całe trio doskonale się sprawdziło w wykonaniu tego performansu muzycznego.

Dzięki współpracy Autorki z kompozytorką Aleksandrą Kacą powstał w 2023 roku ciekawy utwór „*seems*” (2023) na harfę, ruch i elektronikę. Ta ostatnia pozycja dzieła artystycznego stanowi bardzo cenny wkład w rozwój dyscypliny. Ponownie Aleksandra Meisner występuje w roli harfistki, aktorki, współkompozytorki i scenografki. Świetnie sprawdziło się lustro jako dodany element scenografii, rzeczywiście wzmacniające owo tytułowe „wydaje się”. Natomiast pomysłem, który mnie nie przekonał w interpretacji Doktorantki było celowe postawienie kieliszka z wodą na pierwszym planie akcji scenicznej.

Autorka pisząc swą dysertację skorzystała z wielu różnych źródeł przedstawionych szczegółowo w bibliografii, bezpośrednio lub pośrednio dotyczących tematu badań. Są wśród nich zarówno pozycje z zakresu historii i teorii sztuki, teatru, filozofii, teorii muzyki, prace naukowe, artykuły z czasopiśmiennictwa muzycznego, pozycje encyklopedyczne, wiele publikacji i witryn internetowych, wydawnictwa nutowe, dostępne w internecie wykonania kompozycji oraz prywatna korespondencja lub zapisy rozmów Doktorantki z kompozytorami i wykonawcami.

Konkluzja

Praca stanowi kompletną naukowo-artystyczną całość. Przedstawia zagadnienie do niedawna niezbadane w polskiej przestrzeni muzycznej, zwłaszcza dotyczącej literatury harfowej. Dysertacja będzie bardzo pomocna dla harfistów szukających sposobu na wzbogacenie swojego repertuaru i zamierzających wykonywać dzieła zawierające elementy performatywne. Po pracę tę będą mogli sięgnąć również muzycy wielu innych specjalności zajmujący się zwrotem performatywnym. Autorka wykazała się obszerną wiedzą muzyczną i teoretyczną. Wykonania składające się na dzieło artystyczne świadczą o perfekcyjnym opanowaniu języka wszystkich kompozycji i dojrzałości muzycznej.

Stwierdzam, że pani mgr Aleksandra Maria Meisner w pełni rozwiązała założone zagadnienie artystyczne i tym samym spełniła wymagania art.187 Ustawy z dnia 20.07.2018 roku Prawo o

szkolnictwie wyższym i nauce (Dz.U.z 2023 r. poz.742 z póź. zm.). Pracę przyjmuję i oceniam bardzo wysoko.

dr hab. Irena Czubeł-Davidson